

MITES OLLEGENDES UNA LLEGENDA DE NADAL DESANTCUGAT

eN DIUEN MISSA DEL GALL perquè s'acaba a la matinada, justament a l'hora del primer cant dels gall.

el monestir, el dia de la missa del gall, obria les seves portes de bat a bat i permetia l'entrada a tots els santcugatencs; però aquell any de 1350 va succeir un fet escarrifós que va commoure tot el poble, però especialment els que hi eren presents. En Raimon de Saltells era un ric propietari que posseïa terres i diners en abundància.

el seu fill Berenguer era un xicot esbojarrat que feia temps que havia marxat de casa i mai més no se n'havia sabut res.

el pare, en Raimon de Saltells, home devot i amic dels monjos, es feia gran i un bon dia va decidir fer testament de les seves possessions (l'any 1348). deixà una petita part de l'herència a la seva esposa Jacma; una altra part, als monjos del monestir de Sant Cugat del Vallès; i pensant en la possibilitat que el seu fill aparegués algun dia, li deixà 10.000 sous anuals, quantitat suficient per viure de renda la resta de la seva vida. al cap d'un parell d'anys, mor el pare Raimon i és enterrat solemnement a l'església del monestir com a pietós benefactor.

passat un temps, apareix el fill Berenguer de Saltells no se sap d'on. tot seguit s'assabenta de quina manera s'havia repartit el patrimoni familiar i no hi està gens d'acord, creu que té dret a tota l'herència. parla ràpidament amb

L'abat Biure (responsable encara del monestir i amb qui el pare havia fet els tractes) i aquest li

respon que únicament li

donarà els 10.000 sous que

li va deixar el seu pare com a

testament, alhora que li

fa veure que malament s'havia

portat amb el seu pare en

abandonar la família i dedicar-se a la "bona vida".

hi hagueren molts estira-i-arronsa i no es posaren d'acord. en Raimon amenaçà l'abat dient-li que el termini per donar-li tota l'herència que reclamava s'acabava la nit de Nadal.

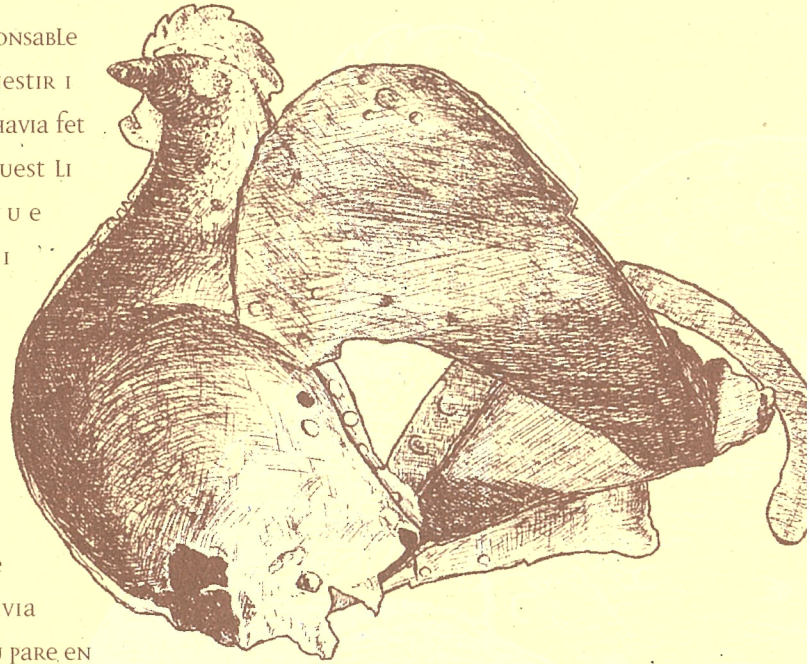
La memòria popular encara recorda que fou en un indret posteriorment anomenat torrent del mal consell que

el diable temptà en Berenguer de Saltells fins a convèncer-lo que podia recuperar tota l'herència que li corresponia com a hereu de la família Saltells.

una fortuna que li permetria gaudir de tota mena de capricis i plaers. el diable no parava de provocar la feble personalitat d'en Berenguer fins a fer-li veure que

l'únic obstacle que tenia per complir el seu objectiu era l'abat Arnau Ramon de Biure. així ho va entendre en Berenguer i allí mateix va jurar que

l'assassinaria si, per darrera vegada, no accedia a la seva demanda.

La nit de Nadal era la data límit que Raimon imposà a l'abat per fer efectiu el deute. (Les festes assenyalades solien ser les que marcaven la data de pagaments o la fi dels contractes o arrendaments.)

en plena cerimònia religiosa entraren sis persones armades amb espases i disfressades amb barbes postisses i es dirigiren cap a l'altar major. un cop arribats al seu destí, es llançaren sobre l'abat, però la força del crucifix que duia a les mans impedí, de moment, que li fessin cap mal fins que el traïdor Berenguer l'atacà pel darrere i li clavà l'espasa.

d'aquesta manera trobem descrit el crim, segons consta en les actes del judici que tingué lloc a les corts que el rei Pere III el Cerimoniós celebrà a Perpinyà:

"en temps passat, ço és, a saber, hora de matinas, lo dia de la festa de natiuitat de nostre senyor prop passada, com lo

dit abbat ab los monjos del seu couent en lo cor de llur sglesia, en la cadira sua acostumada, e stant vestit de vestiduras sacerdotals, e a la celebratio matutinal d'aquella mateixa festa entenent, tenent lo front cubert ab les mans, pensant en la lliçó la qual de proxim en lo cor a lahor de deu hauria de dir, alguns fills de perdició per aquell cor, deseñbaynadas las spsas e ab barbas fictitias entrants, e en lo dit abbat soptosament ab aquellas spsas arruïns, aquell en lo cap cruelment han nafrat... de tants e de tant greus cops ab llançes e spsas feriren, que aquí mateix caygué mort... Los noms de las personas las quals son trobadas de las ditas cosas inculpadas o difamadas, son aquestas: en berenguer de saltells, en bernadí rosseta de sabadell, en ramon vinader de barcelona, en antic figuerola, pere leto e un apellat "en negre".

els qui acompanyaven l'abat s'esveraren tant que els crits arribaren a orelles dels pocs veïns de la plaça octavià, el carrer major i hospital que no havien anat a missa del gall i corregueren fins al lloc del crim i es trobaren amb la desfeta.

al mateix moment començà a dringar ininterrompudament la campana del monestir per avisar la resta del poble i demanar socors, tal com es fa en situacions desastroses. la llegenda

explica que fou la campana anomenada gambirota la que tocà tota sola per anunciar el sacríleg assassinat la nit de nadal de 1350* en el mateix instant del crim.

entre els monjos de montserrat, que sentiren les campanades, s'escoltà un gran esclai sec i feridor. el sometent de martorell, que també les va sentir, de seguida es posà en marxa vers el monestir.

tot es precipità i les corredisses confongueren els autors del crim. la creu de l'altar major, de sobte, canvià de posició davant el sacríleg esdeveniment, com si no volgués veure el desastre. en aquell precís instant, el gall del penell situat justament damunt del cimbori cantà tan fort que se sentí des de sant llorenç del munt i montserrat.

els assassins s'amagaren a l'estable d'una casa del carrer major. arribada la nit següent, en què la recerca els semblà que havia minvat, fugiren espaordits entre la foscor. entre els pagesos sancugatencs, existia la creença que pels camps on van passar els malfactors mai més no hi va tornar a créixer res. el lloc per on passaren se'l coneix com a "pas dels excomunicats". a partir d'aquell mateix instant, la maledicció començà a recaure sobre els criminals: el papa de roma els

declarà "gens enemica dei" i els va excomunicar, i el rei pere el cerimoniós dictà ordre de captura i presó per a ells i els seus possibles protectors durant les corts de perpinyà. per tal d'esborrar la història familiar dels saltells, les corts enviaren al monestir de sant cugat el comunicat següent:

"que nós, en senyal de detestació del dit crim, farem aterrar i destruir del tot la dita casa de saltells i els seus edificis, on berenguer tingué els seus orígens."

al cap de poc temps no quedà ni rastre de la casa pairal dels saltells.

el destí de cadascun dels assassins fou horrorós. l'un morí aixafat per una gran roca; l'altre va ser partit en dos per un llamp una nit de tempesta. un altre morí esvaït de gana perquè tots els aliments que es posava a la boca se li convertien en carbó. el quart morí en una discussió a l'hora de repartir-se la recompensa amb el darrer i últim, que se l'engolí la terra.

en record d'aquella tràgica nit, el gall de coure, que abans era al campanar del monestir, ara presideix la missa de la nit de nadal i continua sent l'únic testimoni d'aquella nit terrible. diuen que els seus crits foren tan poderosos que restà mut per sempre més.

rogeri pedró

*algunes fonts històriques apunten que va ser l'any 1351